

TARTU ÜLIKOOL

Kindlustuse üldtingimuste kui tüüptingimuste tähisus ja tõlgendamine

Irene Kull
TÜ õigusteaduskond

21.03.2019

- Sissejuhatus
- Tüüptingimuste regulatsioon ja kindlustuslepingu olemus
- Tüüptingimuste lepingu osaks saamine – protseduuriline õigus
- Tüüptingimuste tõlgendamisreeglid
- Tüüptingimuste õigluskontrolli kohaldamise piirid
- Ebatavalised või arusaamatud tüüptingimused
- Tüüptingimuse kehtivuse hindamine VÕS § 42 lg 1 alusel
- Tüüptingimuse kehtivuse hindamine VÕS § 42 lg 3 alusel

Sissejuhatus

- Kindlustusleping kui tüüptingimustel sõlmitud leping
- **Kindlustuslepingute üldtingimused kui tüüptingimused** allutatud üldisele õigluskontrollile
- Aluseks Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ 5. aprillist 1993 ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes

Tüüptingimused ja kindlustuslepingu olemus

- Kindlustusandja poolt välja töötatud ja kindlustusvõtja suhtes kasutatud ilma läbirääkimisvõimaluseta tingimused
- **Kindlustuslepingu eesmärgiks** on mingite tulevikus toimuda võivate sündmuste puhuks kohustuste võtmine, et sündmustega seotud riske jagada.
- ***Uberrimae fidei* põhimõte kui kõrgeim hea usu põhimõtte standard**
- Kasutatavad tüüptingimused
 - **üldtingimused**
 - **tootetingimused**
 - **eritingimused**

Tüüptingimuste kehtivus – lepingu osaks saamine

Õiguskontroll:

I. Tüüptingimuse tuvastamine VÕS § 35

II. Tüüptingimuse lepingu osaks saamine VÕS § 37

1. kas tingimus sai lepingu osaks läbi teavitamise, eelneva kokkuleppe või olemasolu eeldamise VÕS § 37 lg 1, 2

2. kas tingimus ei olnud ebatavaline või arusaaamatu VÕS § 37 lg 3

III. Tüüptingimuse sisu õiguskontroll VÕS § 42

VÕS § 428 lg 1 p 3 , VÕS § 428 lg 1 p 4

Tüüptingimuste tõlgendamine

VÕS § 39. Tüüptingimuste tõlgendamine

(1) Tüüptingimust tuleb tõlgendada nii, nagu **teise lepingupoolega sarnane mõistlik isik** seda samadel asjaoludel mõistma pidi. Kahtluse korral tõlgendatakse tüüptingimust **tingimuse kasutaja kahjuks**.

(2) Tühisele tüüptingimusele **ei või tõlgendamisega anda sisu, mille kohaselt tingimus kehtib**. Kui tingimuse saab jagada mitmeks üksteisest sõltumatuks osaks, jääb ühe osa tühisuse korral tingimus muus osas kehtima.

Tüüptingimuse tõlgendamine

VÕS § 39 lg 1 lause 1 kohaselt on aluseks mitte poolte ühine tahe nagu seda nõuab VÕS § 29, vaid objektiivne tahe, st tüüptingimust tuleb tõlgendada nii, nagu teise lepingupoolega sarnane mõistlik isik seda samadel asjaoludel mõistma pidi.

VÕS § 39 lg 1 teise lause kohaselt kahtluse korral tõlgendatakse tüüptingimust tingimuse kasutaja kahjuks

VÕS § 29 eesmärgist hoida leping “elus” erineb VÕS § 39 lg 2 lause 1 eesmärgist: tühisele tüüptingimusele ei või tõlgendamisega anda sisu, mille kohaselt tingimus kehtib.

VÕS § 39 lg 1 lause 1

- RKTko 3-2-1-64-07 - kas pinnavesi võiks hõlmata ka merevett, mis üle kallaste tõuseb
- **tegemist on kindlustusriski konkretiseeriva tüüptingimusega, mis on seotud lepingu hinna ja üleantud väärtuse suhtega, mida ei saa hinnata tulenevalt VÕS § 42 lg-s 2 sätestatud kohaldamisvõimaluse välistusega**

RKTko 3-2-1-136-14 - “**Valvatav territoorium**”

- parkla, millel on aed, tõkkepuu ja millest väljumist ja sisenemist valvurid kontrollivad, kuigi ei fikseeri sõidukijuhi dokumente ega ole lepingu järgi kohustatud valvama, on mõistliku isiku arusaamise järgi valvega parkla ning seega on ka kindlustuslepingu tingimused täidetud

VÕS § 39 lg 2 lause 1

- RKTko RKTko 3-2-1-112-14
- kindlustusandja vabanes osaliselt või täielikult kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtum on põhjuslikus seoses kindlustatu poolt alkoholsete, narkootiliste, toksiliste, psühhotroopsete või muude joovastavate ainete tarbimisega
- VÕS § 452 lg 2 p 2 ei anna kindlustusandjale õigust kokkuleppe kohaselt jätta maksmata kogu kindlustushüvitis
- Kuna tüüptingimuse kohaselt on õigus sõltumata süü vormist jätta maksmata kogu hüvitis, VÕS § 39 lg 2 lause 1 ei luba anda tõlgendamisega kehtivat sisu, seega tühine

VÕS § 39 seos VÕS § 37 lg-ga 3

RKTKo 3-2-1-90-06 - ebaselgus kindlustussumma ja kindlustusväärtuse kokkuleppes

RK - Mitmeastmelise kindlustussumma tüüptingimus on arusaadav juhul, kui mõistlik kindlustusvõtja saaks lepingu sõlmimisel selgelt aru, millise kindlustussumma alusel arvutatakse kindlustusjuhtumi saabumisel kindlustushüvitis.

RK juhis: ebamõistlikult kahjustavaks saab pidada nt tüüptingimust, mille kohaselt oleks välistatud kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitise maksmisel lähtuda sellest kindlustussummast, mis on kindlustusmaksete arvestamise aluseks.

Õigluskontrolli kohaldamise piirid - VÕS § 42 lg 2

- **Lepingu põhilise eseme, hinna ja üleantu väärtuse suhet reguleerivad tüüptingimused**

VÕS § 42 lg 2

Tüüptingimust ei loeta ebamõistlikult kahjustavaks, kui see puudutab lepingu põhilist eset või hinna ja üleantu väärtuse suhet....

Skeem: Kas on arusaadav VÕS § 37 lg 2 st kas tegemist on üleantu väärtusega (või nt hoolsuskohustusega). Üldjuhul seondub kindlustusriski määratlemine hinna ja üleantu väärtuse suhet

Nt RKTko 3-2-1-152-14: kindlustusobjekti vedava vee- või maismaasõiduki kokkupõrge mistahes välise objektiga, v.a vesi

Õiguskontrolli kohaldamise piirid - VÕS § 42 lg 2

Õigusaktil põhinevad tingimused

VÕS § 42 lg 2

Tüüptingimust ei loeta ebamõistlikult kahjustavaks, või kui tingimuse sisu tugineb õigusaktile, millest ei saa lepingupoolte kokkuleppel kõrvale kalduda.

Cofidis C-473/00 - tingimused ei ole välistatud õiguskontrolli alt juhul, kui ei ole täidetud arusaadavuse nõue.

Ebatavalised või arusaamatud tüüptingimused VÕS §

37 lg 3

- Ebatavalised

- sisu, väljendusviis, esituslaad

Kohtupraktika: kindlustusjuhtumeid reguleerivas osas hoolsuskohususe reguleerimine.

RKTko 3-2-1-136-14 - varguseks loeti vara vargust hoonest (hoiukohast) või valvatavalt territooriumilt. Samas viidati tingimusele, milles täpsustati varguse mõistet kindlustusjuhtumi tähenduses, hoopis turvanõuete all.

Ringkonnakohus: **need asusid üllatuslikus kohas ning ei saa olla seega lepingu osaks ja ühtlasi ka kindlustusjuhtumist välistavaks asjaoluks.**

Tüüptingimuse arusaadavus

- Lepingu pool peab aru saama nii oma kohustuste ja õiguste sisust, kui ka sellest, millised õiguslikud või majanduslikud tagajärjed on lepingu sõlmimisel

RK 3-2-1-59-05: Nt “sissemurdmisjäljed” - kuna tingimusest võis aru saada ka selliselt, et varguse korral peab kindlasti näitama ette sissemurdmisjäljed ja nende puudumisel on õigus kahju hüvitamisest keelduda. estades mõistlikult aru saada

RKTKo 3-2-1-17-08 - ei hüvitata kahju, mille **on sõidukile või selle osale põhjustanud kindlustusvõtja raske hooletus, v.a teeliikluses sõidukile tekitatud kahju. Ei saanud lepingu osaks VÕS § 37 lg 3 järgi**

RK: ei võinud mõistlikkuse põhimõttest lähtudes seda tingimust olulise pingutuseta mõista, on keeleliselt raskestimõistetavad tüüptingimused ja millest ei ole võimalik lepingu teisi tingimusi ja lepingu ülesehitust arvestades aru saada

Tüüptingimuse tühisuse hindamine VÕS § 42 lg 1

järgi

VÕS § 42 lg 1

- Kaldutakse kõrvale seaduse eesmärgist või kui
- Lepingu eesmärgi saavutamine muutub küsitavaks

EKo C-415/11 Mohamed Aziz - selleks et teada saada, millal tuleneb tasakaalustamatus „vastuolust heausksuse tingimusega”, tuleb kontrollida, kas kaupleja, kes kohtleb tarbijat ausalt ja õiglaselt, võis mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides

VÕS § 42 lg 3 alusel tüüptingimuse tühisuse hindamine

- Direktiivikonformne tõlgendamine

VÕS § 42 lg 3 p 14: nähakse ette tingimuse kasutaja õigus **seaduses sätestamata või lepingus nimetamata põhjusel** või viisil **muuta ühepoolset lepingutingimusi**.

VÕS § 42 lg 3 p 16: antakse tingimuse kasutajale ühepoolne õigus anda mõjuva põhjusega üle kokkulepitust erinevate omadustega vallasasi või osutada teistsuguste omadustega teenus

VÕS § 42 lg 3 p 29: antakse tingimuse kasutajale õigus lõpetada leping põhjust avaldamata, kui samasugust õigust ei anta teisele lepingupoolele; See tähendab lõpetamise põhjuste loetelu viisil, mis on arusaadav ning kui sellist õigust ei anta ka teisele poolele.

VÕS § 42 lg 3 p 18: antakse tingimuse kasutajale ainuõigus tõlgendada lepingutingimusi;

VÕS § 42 lg 3 p 19: antakse tingimuse kasutajale õigus ühepoolset määrata oma kohustuse täitmise aeg või antakse talle kohustuste täitmiseks ebamõistlikult pikk või ebatäpselt määratletud tähtaeg

Muud seaduses sätestatud nõuded ja keelud TARTU ÜLIKOOL

Näiteks

- TKS § 18 lg 4 p 4 - kindlustuspoliisi alusel nõuet esitada soovivalt tarbijalt selliste dokumentide nõudmine, mida nõude põhjendatuse seisukohast ei saa mõistlikkuse põhimõtte kohaselt pidada asjakohasteks,...
- Kindlustustegevuse seadus § 192 lg 1 p 5 - avaldama kliendile maakleritasu arvutamise alused

Kokkuvõte

Kohtupraktika kindlustuslepingutes kasutatavate tüüptingimuste õigluskontrolli kohaldamisel on toimunud valdavalt tõlgendamise või lepingu osaks saamise kaudu.

Kindlustusvõtja kaitse – tingimuste preventiivne kontroll

Kas tuleks rohkem lugeda või rohkem usaldada!

TARTU ÜLIKOOL

Täna tähelepanu eest!